

บทที่ 6

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง “เมื่อผู้หญิงเป็นหมอดู : กรณีศึกษา แม่และหมอดูหญิงในเครือข่าย” มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อศึกษาถึงมูลเหตุอันสำคัญต่อการตัดสินใจเป็นหมอดูของแม่และหมอดูหญิงในเครือข่าย อันประกอบไปด้วยกระบวนการขั้นตอนต่างๆ และเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นหมอดู ศึกษาถึงแบบแผนและวิธีการพยากรณ์ ตลอดจนบทบาทของการเป็นหมอดู ศึกษาถึงการสร้างตัวตนของผู้หญิงที่เป็นหมอดูผ่านชุดความรู้โหราศาสตร์ที่ได้ศึกษามาในระดับหนึ่งอย่างมีระบบจากสถาบันการศึกษาหลายแขนง และศึกษาถึงการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหมอดูหญิงและผู้หญิงที่มารับคำทำนาย ตลอดจนศึกษาถึงสภาพและปัญหาของผู้หญิงรวมถึงปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้ผู้หญิงตัดสินใจมาหาหมอดู

ในที่นี้ผู้ศึกษาเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาที่ก่อให้เกิดข้อมูลแบบพรรณนาที่เป็นข้อเขียน คำพูด หรือพฤติกรรมของกลุ่มที่ผู้ศึกษาได้ไปสังเกตและเก็บข้อมูลภายใต้สภาวะการณ์ที่เป็นจริง โดยการมองไปที่ตัวสถานที่สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และบุคคลที่อยู่ในนั้นโดยรวมโดยจะไม่ลดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ เพื่อให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติและคงความเต็มแบบของมันอยู่ได้ นอกจากนี้ยังทำให้สามารถที่จะสัมผัสถึงธรรมชาติเชิงอัตวิสัย (Subjective Nature) ของพฤติกรรมมนุษย์ได้ โดยผู้ศึกษาจะได้รู้จักผู้ให้ข้อมูลอันสำคัญ (Informants) อย่างละเอียดและลึกซึ้งจากประสบการณ์ในสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลนั้นได้ประสบมา และสืบค้นเข้าไปถึงมโนทัศน์ (Concepts) ของผู้ให้ข้อมูลอันสำคัญ อีกทั้งเพื่อได้เข้าใจถึงการรับรู้ การให้นิยามความหมายและทัศนคติต่อชีวิตการเป็นหมอดูของพวกเขาเหล่านั้นอย่างแท้จริง และการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling or judgement sampling) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant) ศึกษาจากเอกสาร และนำมาวิเคราะห์บริบทด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

การศึกษาความรู้ทั่วไปในวิชาโหราศาสตร์และวิชาพยากรณ์

ผู้ศึกษามีเหตุผลที่ว่า วิชาโหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อสังคมของผู้ที่ประกอบอาชีพหมอดู เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลผู้มารับบริการ ดังนั้นการศึกษาประเด็นดังกล่าวข้างต้น

จึงมีส่วนช่วยให้เข้าใจโลกของวิชาโหราศาสตร์และวิชาพยากรณ์เพียงส่วนหนึ่ง และตัวหมอดูหญิงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อันเป็นการช่วยสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้มารับบริการและผู้ที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นการสะท้อนสถานะทางสังคมได้อีกประการหนึ่ง

กลุ่มตัวอย่างของผู้ศึกษาในครั้งนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก อันได้แก่ แม่ของผู้ศึกษาและผู้หญิงที่เป็นหมอดูจำนวนสี่ท่าน ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ ลูกค้าที่มารับคำทำนาย ซึ่งแบ่งเป็นลูกค้าคุ้นเคยและลูกค้าจร และญาติสนิทหรือคนในครอบครัวของหมอดูหญิง จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างพบว่า

มูลเหตุอันสำคัญต่อการตัดสินใจเป็นหมอดู

จากการศึกษา แม่และหมอดูหญิงในเครือข่าย สาเหตุหรือปัจจัยอันสำคัญที่ผลักดันให้เข้าสู่การเป็นหมอดูนั้น พบว่ามีเหตุผล 5 ประการ คือ 1) เพื่อต้องการหาข้อพิสูจน์เพื่อทำลายความเชื่อที่เลวร้ายในอดีต 2) มีความชอบและสนใจในวิชาโหราศาสตร์มาตั้งแต่เด็ก 3) เคยดูหมอดูมาแล้วแม่นยำ ทิ้งมาก 4) ถูกโกงเงิน ผิดหวังในชีวิต ไม่มีทางออก 5) ต้องการเรียนรู้โหราศาสตร์ไว้ตรวจดวงตนเอง ผู้ศึกษาพบว่า การพัฒนาตัวตนของผู้หญิงไปสู่สถานภาพความเป็นหมอดูทั้งห้าท่านนี้เป็นไปแบบมีขั้นมีตอน ด้วยกระบวนการฝึกอบรมเรียนรู้ศึกษาวิชาการพยากรณ์ต่างๆ ทางโหราศาสตร์ ภายใต้จรรยาบรรณโหรซึ่งเป็นข้อปฏิบัติอันสำคัญต่อการดำรงอยู่ในอาชีพนี้ และพบว่าปัจจัยทางเพศสภาพนั้นมีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่วังวนของอาชีพหมอดู แต่ปัจจัยเพศสภาพนี้ไม่อาจดำรงอยู่ได้โดดๆ โดยปราศจากปัจจัยอื่น ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ของการ “กลายเป็น” และการ “ดำรงอยู่” ของหมอดูหญิง ผู้ศึกษาไม่อาจแยกสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด เพราะแต่ละปัจจัยต่างมีความเชื่อมโยง ช้อนทับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในการดำรงอาชีพหมอดูนี้ ผู้หญิงมีการสร้างตัวตนให้เป็นที่ยอมรับของคนใกล้ชิด ตลอดจนคนรอบข้าง และสังคม เป็นที่น่าสังเกตว่า การมาดำรงบทบาทหมอดูนั้นอยู่ช่วงวัยผู้ใหญ่และผ่านการสมรสมาแล้วกันทุกคน อีกทั้งมีปัญหามากในครอบครัวที่ใกล้ชิดตัวเป็นส่วนใหญ่

การพัฒนาตัวเองเข้าสู่การเป็นหมอดู ถือเป็นช่วงแรกของการเริ่มเปลี่ยนแปลงพัฒนาตัวตนของหมอดูหญิงไปด้วยพร้อมๆ กัน กล่าวคือ จากสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและจากประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้นจากการสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลต่างๆ ล้วนมีผลต่อความเชื่อเบื้องต้นที่จะผลักดันตัวเองเข้าสู่สถาบันการฝึกอบรมวิชาโหราศาสตร์ ช่วงนี้หากตนมีประสบการณ์ในวิชาโหราศาสตร์ว่า เป็นศาสตร์น่าเชื่อถือก็มีโอกาสของการเข้าสู่การเป็นหมอดู ขณะเดียวกันคนนั้นมี

ประสบการณ์ที่ไม่ดีกับโหราศาสตร์ก็จะมีแนวโน้มไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวหรือคิดจะเป็นหมอดูเลย ผู้ศึกษามองว่าเป็นเรื่องของการขัดเกลาก่อนให้เกิดความเชื่อในเบื้องต้นก่อน และเมื่อพบว่าความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อชีวิตของตนเองแล้ว ก็จะถูกผสมผสานไปกับกระบวนการสร้างตัวตนออกมาในบทบาทการเป็นหมอดูในที่สุด เช่นเดียวกับหมอดูหญิงในกรณีศึกษาทั้งห้าท่านที่ท่านมีความเชื่อที่หลากหลายไปต่างๆ นานา แต่ที่สุดมีจุดยืนเดียวกันที่การหันเข้าสู่โลกแห่งโหราศาสตร์

แนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิชาโหราศาสตร์และผู้ดำรงอาชีพหมอดู จริงๆ แล้วความเชื่อถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพยากรณ์(ภาณุวัฒน์ พันธุ์วิชาติกุล, 2541, น.18) ในบทบาทของอาชีพหมอดู การยอมรับในศาสตร์พยากรณ์ถือเป็นความเชื่อในสิ่งนั้นๆ ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้แก่ผู้รับคำทำนาย ให้เขามีความสบายใจ และมีความมั่นคงทางจิตใจในภาวะที่ต้องเสี่ยงหรือเกิดความไม่แน่ใจในชีวิต ซึ่งการแสดงพฤติกรรมของความเชื่อออกมาแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ดังนั้นไม่จำเป็นที่ทุกคนต้องเชื่อในศาสตร์ของโหราศาสตร์ ยังมีความเชื่อในเกี่ยวกับสิ่งอื่นอีกมากมาย โดยขอเว้นไม่กล่าวในที่นี้

แบบแผนและวิธีการพยากรณ์

ศาสตร์แห่งการพยากรณ์ชีวิตของคนนั้น มีหลากหลายมากมายหลายศาสตร์ด้วยกัน และในแต่ละศาสตร์นั้น ก็มีหลักการหลักเกณฑ์ในการทำนายที่ไม่เหมือนกัน อีกทั้งความละเอียดในเนื้อหาของคำทำนาย ก็จะมีปลีกย่อยที่มีความแตกต่างกันไป มีสีสันของการพยากรณ์ที่แปลกแหวกแนว ซึ่งเป็นไปตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น และแต่ละชนชาติ

จากการศึกษาหมอดูหญิงทั้งห้าท่าน พบว่าส่วนใหญ่จะใช้หลักของวิชาทางการพยากรณ์มากกว่าวิชาโหราศาสตร์ไทย อันได้แก่ วิชาลายมือ วิชาเลขเจ็ดตัวเก้าฐาน วิชาเลขเจ็ดตัวสี่ฐาน ไพ่ยิปซี ซึ่งเหล่านี้อาจมีผลมาจากปัจจัยและอิทธิพลความเชื่อของแต่ละบุคคล ส่วนใหญ่จะเชื่อในคำทำนายของตนเอง และมีความเชื่อในเรื่องครูบาอาจารย์ อีกทั้งเชื่อในเรื่องศาสนา ไสยศาสตร์ผสมกันไป

“คำพูดของหมอดู” มีอิทธิพลสำคัญต่อผู้มาดู หมอดูบางคนพูดตรงประเด็นเกินไป คนที่มาดูรับไม่ได้ บางคนพูดกำกวมไป คนที่มาหาหมอดูเขาก็ฟังไม่ออก ดังนั้นผู้ศึกษาได้ให้ความ

สำคัญต่อคำพูด หรือคำทำนาย(รวมถึงน้ำเสียง) เป็นอย่างมาก ซึ่งในส่วนนี้ขอเชื่อมโยงใช้แนวคิดเรื่องการเยียวยา (Healing) ของ Ellen Bass และ Laura Davis ที่พวกเธอร่วมกันเขียนขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับผู้ถูกคุกคามทางเพศหรือได้รับความรุนแรงทางเพศมาวิเคราะห์ด้วย ผู้ศึกษามองว่าหากกระบวนการเยียวยาของอีเลนและลอราเป็นสิ่งที่ต้องทำต่อเนื่องแล้ว ถือเป็นหน้าที่ของหมอดูที่พึงทำเช่นกัน เพียงสองอย่างนี้แต่ต่างตรงที่ว่า การถูกคุกคามทางเพศเป็นการถูกระงับทางร่างกาย มีความเจ็บปวดจากภายนอกรวมถึงภายในจิตใจ ส่วนการมาเป็นหมอดูหรือการไปดูหมอนั้นเป็นปัญหาทางจิตใจโดยส่วนใหญ่ คำพูดคือการเยียวยา ให้กับคนที่มีปัญหา มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ พวกคุณทุกคนต้องมีชีวิตรอดต่อไป อย่ายอมแพ้

ครั้งแรกที่ผู้ศึกษาเห็นหนังสือเล่มนี้ รู้สึกได้ทันทีว่าขั้นตอนของการเยียวยาของอีเลนนี้เหมือนขั้นตอนของการทำนายหรือจะว่าเป็นการเยียวยาเหมือนกันก็ได้ แต่อาจมีสาเหตุที่มาที่แตกต่างกัน สำหรับขั้นตอนทั้ง 14 ขั้นตอนของการเยียวยา หมอดูสามารถยึดและนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบ เพราะหมอดูเหมือนจิตแพทย์คนหนึ่ง เมื่อมีผู้เดือดร้อนมาดู สามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในส่วนของการทำนาย ขั้นตอนที่ดี คือ ให้เราเชื่อมั่นมันเกิดขึ้นจริงๆ ขั้นนี้หมอดูหญิงทุกคนจะบอกเหมือนกันว่า การดูหมอเราต้องพูดความจริง เธอจะบอกลูกค้าให้ยอมรับกับความจริงตามตรงว่าจะต้องเกิดอะไรขึ้นในอนาคต ยิ่งเป็นเรื่องไม่ดีต้องยอมรับและเตรียมพร้อมทำใจ จะได้มีชีวิตอยู่ได้อย่างระงับตัว ลำดับต่อมาคือ ขั้นที่ห้าคือ ทำลายความเจ็บปวดและพูดมันออกมา นี่แหละคือประเด็นหลักของการเกิดกิจกรรมการดูหมอ คงไม่มีใครปฏิเสธได้ เพราะหากไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแล้วคงมีแต่ความนิ่งเงียบ ไม่เกิดอะไรขึ้นเลย ดังนั้นอีเลนบอกว่า จะต้องเล่าให้คนอื่นฟังเป็นพลังรักษาที่สำคัญ จงพูดมันออกมา สำหรับหมอดูหญิงทั้งห้าคนนี้ก็ยึดถือปฏิบัติเช่นกัน พวกเธอต้องการให้ลูกค้าผู้มาดูได้พูด ได้เล่า ได้ระบายความในใจ บางเรื่องอาจไม่ใช่คำถามของการดูหมอ แต่เป็นลักษณะขอปรึกษาธรรมดา

การตีความของคำพูดหมอดู เป็นเรื่องที่ควรเรียนรู้และทำความเข้าใจ เพราะมีผลต่อกันทั้งสองฝ่าย เช่น “สามีของคุณมีเมียน้อยนะ” “สามีเป็นคนเจ้าชู้” หมายถึงว่า ให้สามีระวังจะมีเคราะห์จากเพศตรงข้าม เข้ามายุ่งวุ่นวายพัวพันให้เดือดร้อน เสียเงินทอง หรือทำให้วุ่นวายใจ “คุณเป็นหาสามียาก” หมายถึง เป็นคนหาคนถูกใจได้ยาก เป็นคนช่างเลือก เป็นต้น จริงๆแล้ว ในการดูหมอ หมอดูไม่ควรพูดคำศัพท์เฉพาะมากเกินไป ควรจะอธิบายแปลความหมายในใจเสียก่อน แล้วค่อยทำนาย เพราะหากไม่เช่นนั้นจะทำให้ผู้มาดูเบื่อ และคิดว่าเป็นการโอ้อวด อ้างตำราก็ได้ เช่น “ช่วงนี้ราหูกำลังเข้า พระเสาร์กำลังแทรก” หรือ “สอบไม่ติดหนอก ไม่เห็นเธอ ตกฐานเสีย

จรเดือนเสียอีกต่างหาก” ฟังดูแล้วไม่น่าสนใจเป็นการทำให้ผู้มาดูลู้สึกงงใจด้วยแล้ว งงอีกต่างหาก

หมอทุทั้งห้าท่านมีวิธีการพูดของแต่ละคนที่แตกต่างกันไป โดยทั้งหมดจะพยายามใช้วิธีการพูดเชิงให้อภัย ถือเป็นทางออกที่ดีที่สุดแล้ว สำหรับการทำให้จิตใจของเราเป็นปกติและสบายขึ้น ผู้ศึกษาขอสนับสนุนวิธีหรือกระบวนการตอนนี้ ซึ่งตรงกับการเยียวยาขั้นสิบสอง การให้อภัยในที่นี้คือทั้งคนอื่นและให้อภัยตนเอง อย่าคิดว่าตนเองไม่ดี และคิดอยากฆ่าตัวตาย หมอทุควรพูดด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยน

บทบาทของการเป็นหมอ

การเป็นหมอนั้นมีบทบาททางด้านจิตใจเป็นอันดับแรก กล่าวคือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่จะกระทำการใดๆ เป็นการสร้างกำลังใจและความหวัง บทบาททางด้านครอบครัว หากในครอบครัวที่มีความเชื่อเรื่องหมอ ถ้าหมอดูทำนายว่าเป็นเนื้อคู่กัน ขณะที่เหตุการณ์จริงกำลังทะเลาะเบาะแว้งกันก็ตาม ก็จะก่อให้เกิดความเข้าใจ ความสมานฉันท์ รักใคร่ปรองดอง หากหมอดูทำนายในทางกลับกันอาจถึงขั้นครอบครัวแตกแยกได้ สำหรับบทบาทด้านสังคมนั้น หมอทุจะช่วยเยียวยารักษาจิตใจของผู้มีปัญหาชีวิตร้ายแรงให้อดทน เข้มแข็ง พร้อมจะลุกขึ้นกลับไปดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไปอีกครั้ง

สำหรับหมอดูหญิงที่ผู้ศึกษาได้ศึกษามานั้น มีการพัฒนาบทบาทของหมอดูอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มจากการฝึกทำนายกับตัวเองและเพื่อนใกล้ชิดก่อน จนไปถึงบุคคลภายนอกที่ตนไม่รู้จัก อันเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจ และความชำนาญในการพยากรณ์ เพราะวิชาโหราศาสตร์นั้นถือว่า การฝึกหัดการพยากรณ์คือขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ใครรู้แต่ในทฤษฎีแต่ไม่มีชั่วโมงบินไม่เคยปฏิบัติแล้วไม่ถือว่าคนนั้นมีความสามารถ เหมือนกันหากหมอดูฝึกแต่เฉพาะกฎเกณฑ์ที่เรียนมาแต่ไม่พยากรณ์จะไม่ถือว่าคนผู้นั้นเป็นหมอ เมื่อฝึกหัดจนเก่งแล้ว ต่อมาเมื่อเป็นหมอดูจริงๆ ขั้นนี้ถือว่าเป็นการก่อรูปตัวตนของหมอดูที่สมบูรณ์แบบ มีผู้มารับคำทำนาย จัดว่าสำคัญเพราะการแสดงบทบาทความเป็นหมอได้จะต้องเกี่ยวข้องกับผู้มารับบริการโดยตรง หมอดูหญิงทั้งห้าท่านจะใช้ผู้มาดูเป็นกระจกสะท้อนเพื่อให้ตนได้แสดงและปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง อันเป็นการสนองตอบความคาดหวังของผู้มารับบริการ

การสร้างตัวตนของผู้หญิงที่เป็นหมอดู

การสร้างตัวตนของหมอดูหญิงทั้งห้าท่าน มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับความเชื่ออย่างโดยตรง สามารถสรุปได้ 3 ขั้นตอนคือ

1. จากประสบการณ์ชีวิตดั้งเดิมและความเชื่อต่อวิชาโหราศาสตร์เบื้องต้นของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ประกอบกับมูลเหตุอันสำคัญต่อการผลักดันให้เข้าสู่วิชาการศึกษารัฐศาสตร์โหราศาสตร์ด้านต่างๆที่แตกต่างกันอีก จะมีผลโดยตรงต่อการสร้างตัวตนของหมอดูหญิงที่แตกต่างกันไป

2. หมอดูจะมีการสร้างตัวตนให้เป็นที่เคารพ เชื่อถือและยอมรับสถานภาพความเป็นหมอดูของตนเองและคนรอบข้าง โดยจะมีการหมั่นศึกษาเพิ่มเติมและเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอไม่อยู่นิ่ง

3. บนบทบาทความเป็นหมอดูแล้ว ผู้มารับคำทำนายจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างตัวตนของหมอดู เพราะ คำพยากรณ์ วิธีที่ใช้ทำนาย ลักษณะการทำนายที่หมอดูแสดงออกจะเห็นถึงตัวตนของหมอดูได้อย่างแท้จริง

การสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหมอดูหญิงและผู้หญิงที่มารับคำทำนาย

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่าหมอดูหญิงได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหมอดูหญิงและผู้หญิงที่มารับคำทำนาย และ กลุ่มสอง เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหมอดูหญิงด้วยกันเอง กล่าวคือ เป็นไปในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

รู้กันอยู่ทั่วไปแล้วว่า คำว่า "หมอดู" นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละ เป็นผู้ช่วยเหลือ คลี่คลายความทุกข์ให้ผู้อื่น อย่างจิตแพทย์ เป็นคนที่คอยรับฟัง คอยแก้ปัญหา บำบัดรักษาบุคคลทั่วไปในด้านจิตใจ โรคจิต ความเครียด ซึ่งคล้ายกับหมอดู ก็เป็นที่พึ่งทางใจของคนทั่วไปในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งคนวิ่งเข้ามาหาหมอดู มีทั้งต้องการรู้จังหวะของชีวิต ต้องการความหวัง ต้องการกำลังใจ ต้องการรู้อนาคต

หมอดูหญิงใช้หลักคุณธรรมในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้มาดูหมอดู พวกเธอมีความเมตตา คือความรักใคร่ ปราบปรามที่จะทำให้ผู้อื่นเป็นสุข ปราศจากความทุกข์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้พยายามที่จะศึกษาหาความรู้มาช่วยชี้แนะ หรือแนะนำให้ผู้อื่นคลายทุกข์ สร้างสุข

พวกเขามีความกรุณา คือความสงสาร ทำให้ผู้มารับบริการอดทนต่อปัญหาที่มารุมเร้าได้ มีคนช่วยคิดหาทางออก คลี่คลายปัดเป่าบรรเทาทุกข์ให้ หมอดูคือผู้อดทนฟังต่อการระบายความในใจ ทนต่อการถามซ้ำๆ ซากๆ ร้องให้คร่ำครวญ เพื่อระบายความอัดอัดใจ จนผู้ที่มาดูรู้สึกผูกพันและสนิทกันที่สุดในที่สุด

การสร้างพื้นที่ใหม่

จากการศึกษาพบว่า เมื่อผู้หญิงที่มีปัญหาหรือมีความทุกข์ใจ จะพยายามรวมกลุ่มสร้างพื้นที่แห่งการช่วยเหลือและดูแลกันเอง อย่างเห็นได้ชัดคือ ร้านน้ำผึ้งเดือนอ้าย ที่แม่ของผู้ศึกษาดูแลอยู่ ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางการนัดพบปะดูหมอดูแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งการสร้างพื้นที่ใหม่ของผู้หญิงกลุ่มนี้จะเสมือนญาติพี่น้อง คอยช่วยเหลือ เอื้ออาทร และแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่กัน โดยที่ไม่ต้องไปหวังพึ่งพิงหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่น ผู้หญิงที่เป็นหมอดูมีความรู้สามารถทำนายทายทักให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตได้ก็จะช่วยเหลือผู้หญิงที่เดือดร้อนให้มีทางออก และผู้หญิงที่เดือดร้อนนี้เองจะชักชวนคนใกล้ชิดที่มีปัญหาเช่นกันเข้ามาหาหมอดูเป็นช่องทางหนึ่งที่มีกำลังใจ เป็นที่พึ่งทางใจแก่พวกเธอได้

การเปิดพื้นที่ใหม่ของผู้หญิงกลุ่มเล็กๆ นี้เอง สอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมสายวัฒนธรรมที่ได้สนใจความเป็นตัวตนของผู้หญิงและสนใจที่จะเปลี่ยนแปลงตัวของผู้หญิงโดยตรง การให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผู้หญิง การดำรงไว้ซึ่งการมีน้ำใจ การไม่เห็นแก่ตัว การเอาใจใส่ดูแล ซึ่งสตรีนิยมสายนี้ไม่ได้เรียกร้องให้ผู้หญิงต้องออกไปมีบทบาทเป็นนักการเมือง หรือให้ผู้หญิงมีบทบาทในทางสาธารณะแต่อย่างใด แต่เรียกร้องให้สังคมกลับมาให้คุณค่าแก่ผู้หญิงอย่างที่คุณหญิงเป็น และเช่นเดียวกัน หมอดูหญิงเหล่านี้มีจุดยืนที่ตรงกัน สร้างสังคมเล็กๆ มีพื้นที่ส่วนตัวเป็นของตนเอง แต่ใครเล่าจะรู้ว่าที่แห่งนี้ได้ผลิตความรู้ ความคิดจากประสบการณ์ของผู้หญิง เกิดแนวคิด ความเชื่อใหม่ๆ ไม่เหมือนใคร และที่สำคัญพื้นที่ใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามที่ต่างๆ ในสังคมได้อีกนี้จะเป็นจุดพักใจ หรือบ้านที่สอง ทำให้ผู้หญิงมากมายค้นพบและใช้พลังสร้างสรรค์ตัวเองให้เต็มศักยภาพของแต่ละคน นำพาไปสู่การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

อนาคตของหมอดูหญิง

จากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงที่เป็นหมอดูได้มองอนาคตของตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ ทิศทางแรก ในกรณีที่หมอดูหญิงนั้นดำรงเป็นอาชีพเสริม คือ ไม่มีห้องโหรส่วนตัว และไม่มีค่าทำนายที่แน่นอนหรือไม่คิดเลยนั้น จะวางแผนอนาคตว่า จะยังเป็นหมอดูเช่นนี้ต่อไป และจะพยายามหาโอกาสศึกษาวิชาโหราศาสตร์แขนงอื่นเท่าที่ตนจะสามารถ เพื่อจะได้ช่วยเหลือ ผู้หญิงที่มีปัญหาเดือดร้อนมาหาตน ต้องการตนเป็นที่พึ่ง เพราะหากตนมีความรู้หลายๆด้าน แล้วจะทำให้การทำนายหรือการพยากรณ์มีความแม่นยำและชัดเจนมากขึ้น มีวิธีทำนายที่หลากหลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของพวกเขาหรือพวกเธอได้ และยังต้องการจะเผยแพร่ศาสตร์ที่ตนเรียนมาให้แก่ลูกหลานให้ดำรงสืบต่อไป ทิศทางสอง ในกรณีที่หมอดูหญิงเป็นหมอดูมืออาชีพ คือ มีห้องโหร และมีค่าบริการ จะวางแผนอนาคตว่า ต้องการจะเป็นหมอดูที่เก่ง มีความรู้ มีวิธีการพยากรณ์ที่หลากหลายสามารถสอนคนอื่นได้ เพื่อจะได้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ การดำรงชีพหลักเป็นหมอดูนั้นรายได้จากการดูหมอดูถือเป็นรายได้หลักของพวกเธอ เพื่อความยังชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวทำให้พวกเธอยังเสาะแสวงหาที่ทางทำมาหากินอยู่ตลอด ไม่ว่าคนหรือกลุ่มคนใดที่ต้องการเธอ เธอยินดีพร้อมจะไปทุกที่

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ถือเป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่ผู้ศึกษาต้องการเผยแพร่และตีแผ่ความรู้เกี่ยวกับชีวิตหมอดูของผู้หญิงกลุ่มหนึ่งให้สาธารณชนได้ทราบในเบื้องต้น เพื่อขยายพื้นที่และมุมมองของหมอดูหญิง เปลี่ยนเสียงเงียบของพวกเธอให้เป็นเสียงที่ได้ยินมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเชิงลบและเพิ่มทัศนคติใหม่ๆ ต่อพวกเธอและนำไปสู่การสร้างนโยบายหรือแนวทางในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้หญิงบนเส้นทางการเป็นหมอดูอย่างแท้จริงต่อไป อนึ่งผู้ศึกษาไม่สัมภาษณ์ผู้หญิงที่เข้ามารับคำทำนายหรือมารับบริการ แม้ว่าจะเคยมีผู้ศึกษาถึงสาเหตุหรือปัญหาของคนที่ต้องการดูหมอดูมาแล้วบ้างก็ตาม แต่ในส่วนรายละเอียดปลีกย่อยของปัญหาเหล่านั้นที่ผู้หญิงพบเจอยังไม่มีใครลงไปศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องจากข้อจำกัดของเวลา การนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษามาพอสังเขป

ข้อเสนอแนะ

1. สังคมไทย ควรเห็นความสำคัญของปัญหาของผู้หญิงให้มากขึ้น ถึงแม้ว่าขณะนี้จะมีหน่วยงานที่แก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิสตรี เด็กและคนชราอยู่มากมายแล้วก็ตาม ควรมีการส่งเสริม

บทบาทของอาชีพหมอดูให้เป็น "ทางเลือก" หนึ่งแก่ผู้หญิง ให้เป็นอีกช่องทางหนึ่งแก่ผู้หญิงที่สนใจ และต้องการศึกษาหาความรู้อันสามารถเป็นประโยชน์ต่อตัวเองในอันดับแรก

2. ผู้หญิงที่เป็นหมอดู ควรจะเปิดศักยภาพของผู้หญิงให้มากที่สุด แสดงความเข้มแข็ง สร้างโอกาสให้ตัวเอง โดยการเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ เช่น เรียนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาอาชีพ อีกทั้งจัดเงื่อนไขและอุปสรรคต่างๆ ที่จะทำลายความเป็นตัวตนของผู้หญิงให้สลายไป

3. ภาครัฐและองค์กรเอกชนควรรณรงค์ให้มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมให้ผู้เป็นสามี ตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัวมากขึ้น